

Základné údaje o medveďovi hnedom

Koľko ich je? Pretože sa medvede pohybujú na rozsiahlych územiach a žijú skrytým spôsobom života, je ťažké určiť ich presný počet. Okrem samíc s mladými, vedú medvede prevažne samotársky život. Niekedy sa zhromaždia k väčšiemu sezónnemu zdroju potravy, akým sú ovocné stromy alebo poľovnícke návnady. Väčšina odborníkov sa zhoduje v tom, že na Slovensku dnes žije 600-800 medveďov.

Kde žijú? Medvede žijú vo väčšine pohorí stredného a severného Slovenska.

Čím sa živia?

Hoci patrí medzi šelmy, medveď nie je dobrým lovcem. Postupne sa stal všežravcom, pričom viac ako 90% jeho potravy tvorí rastlinná zložka. Na jar je to tráva, byliny ale aj uhynuté zvieratá. V lete aj na jeseň je medveď jedálničiek pestrejší. Obsahuje čučoriedky, maliny a iné ovocie, bukvice, žalude, mravčie a osie larvy. Niektoré jedince navštevujú včelíny, polia, skládky odpadu či napádajú dobytok.

Prečo v zime spia? Zimný „spánok“ im umožňuje šetriť energiu v čase, keď je nedostatok potravy. Toto obdobie trvá zväčša od decembra do februára alebo marca, v závislosti od dostatku potravy, počasia, lokality aj jedinca. Pre brloženie potrebujú územie bez rušivých vplyvov.

Kedy prichádzajú na svet? Medvede sa pária od mája do júla. Mláďatá sa rodia v zime, keď je medvedica v brlohu. Po narodení vážia menej ako 0,5 kg. Medvied'atá ostávajú s matkou až do veku 2,5 roka, hoci aj tohoročné osirotené mláďa dokázalo prežiť. Dospelé samice mávajú 1-3 mladé (zriedkavo 4) každé 2-3 roky. Kvôli pomerne nízkym prírastkom je populácia medveďa ohrozená nadmerným lovom.

Aké sú veľké? Dospelý samec dosahuje hmotnosť 140-350 kg, dĺžka od nosa po chvost 170-220 cm, výška v lopatkách 95-130cm. Samice sú menšie, obyčajne 100-200 kg, dl. 160-200 cm, v. 90-110 cm.

Medvede na Slovensku

Na medvede žijúce na Slovensku môžeme byť právom hrdí, pretože vyhynuli skoro v celej Európe. Sú súčasťou prírodného a kultúrneho bohatstva národa. Činnosť ľudí čoraz viac ohrozuje biotop medveďa. Zmenšovaním životného priestoru sa nám stáva konkurentom pri využívaní prírodných zdrojov. Ak medvede získajú potravu zo smetných košov, poľovníckych návnad a ovocných sádov a zvyknú si na prítomnosť človeka, môžu sa stať problémovými. Zachovajme medvede pre život v prírode.

Nikdy sa nepribližujte ani nekrmte medvede. Ľudia boli zranení jedincami, ktoré si zvykli očakávať potravu od človeka a stratili plachosť. Takéto zvieratá musia byť často odstrelené.

Projekt BEARS

B.E.A.R.S. – „Vzdelávanie, informovanosť a výskum medveďov na Slovensku“. Cieľom tejto mimovládnej iniciatívy je poskytovať informácie ako predchádzať konfliktom medzi medveďom a človekom a viesť k porozumeniu a akceptovaniu medveďov.

Viac informácií o projekte BEARS ako aj ďalšie výťažky tohto letáku vám radi poskytneme:

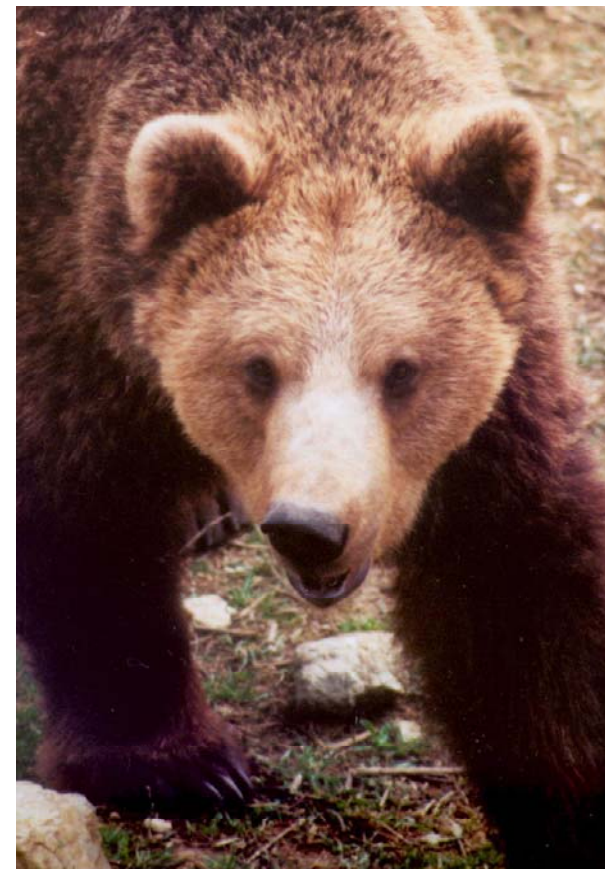

SWS – Spoločnosť pre výskum, vzdelávanie a spolužitie s prírodou
P.O. Box 72
033 01 Liptovský Hrádok
info@slovakwildlife.org
www.slovakwildlife.org

Ak sa vyskytnú problémy s medveďmi vo vašom okolí, kontaktujte úrad Štátnej ochrany prírody.

© 2004 SWS. Text: R. Rigg a S. Beřková. Foto: R. Rigg.

Medveď

Ako sa vyhnúť konfliktom s najväčšou šelmou v Európe

Prečo sa medvede stávajú problémovými?

Väčšina konfliktov medzi medveďom a človekom sa týka potravy. Medveď si rýchlo zvykne využívať nové zdroje, ktoré sú k dispozícii. Jeho čuch je lepší ako u psa, dovedie ho z veľkej vzdialenosti ku potrave alebo odpadkom. Ak ľahko získa potravu z hotela či chaty, postupne sa naučí prekonať plachosť pred ľuďmi a vracia sa na to miesto.

Aj nadmerný zber lesných plodov či niektoré spôsoby ťažby dreva redukovujú prirodzenú potravu medveďov. Spoločné poľovačky a intenzívna návštevnosť hôr ich rušia, hlavne počas dôležitého obdobia, keď si robia tukové zásoby na zimu alebo v čase hibernácie.

Vyhňte sa problémom – zodpovedný prístup a preventívne opatrenia ochránia vás aj medvede.

Preventívne opatrenia

Potrava a odpad. Uložte stravu aj odpadky tak, aby sa k nim medveď nedostal. Ak varíte vonku, vyčistite priestor ohnišťa. Pachy z jedla (ale napr. aj parfémny či dámske vložky) sú silným lákadlom pre medveďa.

Stanovanie. Využívajte vyznačené miesta, nevarite ani nenechávajte potravu v stane. Udržujte poriadok.

Turistika a zber lesných plodov. Medvede sa vám väčšinou vyhnú, keď o vás vedia. Držte sa v skupine, nahlas sa rozprávajte a choďte len po vyznačených chodníkoch. Psy majú byť na vodítku alebo doma. Buďte pozorní v hustom poraste, na miestach s hojnosťou lesných plodov, pri zdochlinách, zlej viditeľnosti alebo počuteľnosti, aj ak idete proti vetru.

Dobytok, včelstvo, ovocné sady, polia. Dobytok sa nevie brániť pred medveďom. Správne vychované, voľne pustené pastierske strážne psy zredukujú straty. Kvalitné elektrické oplôtky zamedzia prístup medveďov. Včelíny pomôže ochrániť kovová klieťka alebo vyvýšenie na rúrkové konštrukcie. Kukurica a iné plodiny, lákavé pre medveďa, majú byť pestované ďalej od okraja lesa. Medveď je zákonom chránený – za väčšinu škôd v poľnohospodárstve sa platí náhrada. Najlepší spôsob ako minimalizovať problémy, je predchádzať im.

Medvede a ľudia

V minulosti žili medvede na celom území Slovenska. Lovom pre trofej a prenasledovaním ako škodcu boli na začiatku 20. storočia skoro vyhynuté. Zákonná ochrana im umožnila prežiť a znovu osídliť časť pôvodných oblastí. V nížinách a kotlinách ich domov – les – nahradili obydlia, cesty či polia. Väčšina medveďov obýva horské oblasti, ktoré sú tiež využívané na ťažbu, lov, poľnohospodárstvo alebo na zber lesných plodov a rekreáciu.

Pre zabezpečenie svojich základných potrieb – potrava, možnosť úkrytu, brloh – potrebujú medvede desiatky km². V súčasnosti ich ohrozuje hlavne rozčleňovanie súvislých lesov cestami a turistickými zariadeniami, ničenie ich prirodzeného prostredia, pytliactvo a iné rušivé činnosti človeka v lese. Ak budeme viac poznať ich potreby, môžeme sa naučiť spolunažívať s medveďmi a zaistiť ich prežitie ako neodlučiteľnej súčasť lesov i v budúcnosti.

Pobytové znaky medveďa

Schopnosť spoznať rôzne znaky, ktoré necháva za sebou, ako aj jeho najčastejšiu potravu, vám pomôže vyhnúť sa stretnutiu s medveďom. Stopy majú päť prstov a pazúrov na každej labe. Zadná stopa je dlhšia, u dospelého medveďa je približne taká veľká ako mužská. (Na letáku sú stopy mladého jedinca.) Trus medveďa rozoznáme podľa zvyškov rastlinnej potravy, ktorú nedokáže kvalitne stráviť. Medvede odhrádzajú alebo odtrhávajú kusy kôry zo stromov, o ktoré sa šúchajú. Zvyčajne ostane v živici trochu srsti, a najmä pachová značka – „odkaz“ pre iné medvede. Stopy po pazúroch alebo polámané konáre môžeme nájsť aj na ovocných stromoch, kde si hľadajú potravu. Prítomnosť medveďov môžu prezrádzať vyhrabané mraveniská a osie hniezda, rozbité padnuté stromy alebo prevrátené kamene, odkiaľ medvede vyberajú larvy a hmyz.

Sú medvede nebezpečné?

Tisíce ľudí žije, pracuje alebo dovolenkuje v horách. Za posledných 100 rokov nepoznáme záznam, že by bol človek zabitý medveďom. Hoci je medveď opatrný a človeku sa najčastejšie vyhne, ku konfliktom dochádza. Medvede zrania ročne až do 10 ľudí, mnohokrát v sebaobrane. Môžu zaútočiť pri náhlom stretnutí zblízka, alebo ak ich prekvapíme v hustom poraste či brlohu. Inokedy bránia svoje mláďatá alebo korisť. Útok môžu vyprovokovať aj psy. Nebezpečné sú tiež poranené zvieratá. Ďalším problémom sú medvede prilákané potravou a/alebo zvyknuté na prítomnosť človeka (tzv. synantropné).

Najlepšou ochranou je rozumieť správaniu medveďa. Všímajte si jeho znaky v prírode.

Čo robiť, ak zbadáte medveďa?

Pripravte sa na možné scenáre dopredu. Každý medveď aj okolnosti sú rozdielne, takže neexistuje presné pravidlo. Skúste pokojne zhodnotiť situáciu.

- Ak vás nezbadal, potichu ustupujte smerom, odkiaľ ste prišli a obíďte ho oblúkom. Nechajte mu dostatok priestoru a voľnú únikovú cestu – nepribližujte sa.
- V prípade, že o vás už vie, zastaňte. Nekričte ani pred ním neutekajte – môžete vyprovokovať útok. Medveď vie bežať rýchlo ako kôň, smerom do kopca aj nadol. Keď stojí na zadných nohách, snaží sa vás identifikovať zrakom a čuchom, nechystá sa zaútočiť. Pomaly zdvihnite ruky a prihovárajte sa mu hlbokým, pevným hlasom. Nebojácny, neodbytný jedinec môže byť synantropný. Pomaly cúvajte a sledujte jeho správanie – ak sa približuje, ostaňte stáť. Ak vyleziete na strom, treba sa dostať aspoň 4 m nad zem.
- Pri náhlom stretnutí zblízka sa vyhnite pohľadu do očí šelmy (je to znak agresie). Ak medveď zaútočí, často iba zastrájuje. Ruksak odhodte len nevyhnutne na odvrátenie pozornosti, môže vám chrániť telo. Ak sa dostanete do priameho styku, ľahnite si na brucho s nohami pod sebou a rukami si chráňte krk a hlavu. Zotrvajte v tejto polohe a nehýbte sa. Keď medveď vycíti, že už nie ste nebezpečným, zvyčajne odíde.